

Dissertatio inauguralis medica exhibens febrem tertianam intermittentem / [Heinrich Schmid].

Contributors

Schmid, Heinrich.

Publication/Creation

Giessen : F. Karger, 1676.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/b7anrkw5>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGU-
RALIS MEDICA

Exhibens

FEBREM
TERTIANAM
INTERMITTENTEM.

Quam

Christo Duce & Auspice Christo

ex

AUTHORITATE ET DECRETO

Amplissima & Gratosissima

FACULTATIS MEDICÆ

In Illustri

ACADEMIA LUDOVICIANA
PRO LICENTIA

Summos in Arte Medica Honores, Insignia, Privilegia.
que DOCTORALIA legitime impetrandi
publico ac solenni

Magnifici & Excellentissimi

SENATUS ACADEMICI

Examini submittit

HENRICUS SCHMIDIUS,

Giessensis.

Ad Diem 28. Januar. Anni M. DC. LXXVI.

GISSÆ, Recudebat FRIDERICUS KARGERUS, Acad. Typogr. Ord.

DUCE ET AUSPICE CHRISTO!

PROOEMIUM.

Ignum est notatu quod *Pætus* ad *Regem Artaxerxem* de *Hippocrate* scribit, inter alia his utens verbis; Hic divinâ naturâ, inquit, præditus est, & ex parvis ac vulgaribus ad magna & artificiosa medicinam evexit. Et omninò fatendum est, plurimum operæ ad artem perficiendam *Senem* hunc contulisse; quod si tamen ad *Nos* rediret, & modernorum felicissimam industriam videret, procul dubio ob tantam artis accessionem in summam admirationem raperetur. Quàm enim curiosa sint Medicorum modernorum inventa, illos, qui operam studio medicinæ navant, minimè latet. Subvenit statim memoriæ *Thomas Bartholinus*, quem primum vasorum lymphaticorum inventorem doctior Orbis celebrat; non minus quàm *Warthonum* glandularum

rum totius corporis delineatorem: *Græffium* quoque ductus pancreatici, succique in eo contenti indagatio plurimum hætenus commendavit. Quid non præstitit *Asellius*, venarum lactearum explorator? Quid non *Pecquetus*, & cum eo *Jacobus Mentelius* ductus thoracici felicissimi inventores? Omnibus verò palmam meritò præripere videtur ingeniosissimus *Harveus*, qui omnium inventorum inventum nobilissimum, circulationem sc. sanguinis, admirando ingenio, nec minus felici industria detexit, posteritati que reliquit. Quod sanè inventum ut in omnibus morbis singularem suum habet usum atque commodum, ita & præprimis febrium doctrinæ plurimum lucis affundit. Massa enim sanguinea cum ex diversis portionibus conflata sit, quarum una vel altera si exaltetur, atque à naturâ sua dulci & balsamica degeneret, acrisque & fervida prorsus, retorrídaque evadat, tunc febribus intermittentibus ansa præbetur. Quas inter cum tertiana intermittens maximè frequens sit, plusque habeat in recessu, quàm ineruditum vulgus judicat, proinde eam hæc vice pro argumento Disputationis Inauguralis eligere placuit. Juva ergò o *summe Deus*, facque ut hoc exerci-

5

exercitium in *Divini Tui Nominis* gloriam &
proximi commodum atque salutem vergat,

CAPVT PRIMVM.

Nominis evolutionem exhibet.

MOs obtinuit hactenus in Scholis Medicorum,
ut, si in rei ipsius notitiam faciliori molimine
pervenire velimus, *nominis* enucleatio atq; in-
vestigatio præmittantur. Nam ἡ ἀρχὴ τῆς παιδείας

σεως ἐστὶ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις, *initium doctrinae est inquisitio
nominum*, Ep. et et. tom. i. dissertat. Arrian. c. 17. Quapro-
pter à rectæ rationis tramite haud aberraturos nos spera-
mus, si methodo consuetæ insistentes, *nominis* enuclea-
tionem statim aggrediamur. Absolvitur autē illa tribus:

I. *Etymologiā*, quam Varii variam, quo ad primam
quidem hujus nominis partem, dare solent. Quidam à
Febris, Romanorum festo: quidam cum *Servio* facien-
tes ab *hebræo* deducunt, *hebrim* quasi dictam: *Thomas Wil-*
lisius tr. de febr. ab antiqua voce *februo* seu purgamento
derivat, quod sanguis fermentans in febribus veluti mu-
stum effervescens à sordibus purgetur. Οὐ μὲν ἴσμεν sunt *Sen-*
nertus & *Deusingius*. Aliter sentit *Martinus Schockius tr.*
de fermentatione c. 25. & *Franciscus Piens tr. de febr.* qui à
ferbeo, quod per antithesin idem sonat ac *ferveo*, putat de-
scendere. *Hippocrat.* à *ferrore* ortum esse vult, uti nomen
φεβρὸς δὲ τὸ τῆς πυρὸς ab igne &c. Et si quæ aliæ aliorum sunt
cogitationes. In alterâ autem nominis parte, ubi febris
nostra *tertiana intermittens* appellatur, conveniunt o-
mnes, insigniturq; ea isto nomine à tempore inchoationis
& ἀπὸ τῆς τριῆς, non quod trium dierum distantiam com-

pleat, sed quod tertio semper die paroxysmi febriles se insequantur.

II. *Homonymia*. Vox febris sumitur, vel latè, prout tùm variorum affectuum συνδρομῆς complectitur, tùm speciatim in febb. præsertim intermittentibus illud paroxysmi tempus, quo manifestè frigus vel horror, vel rigor apprehenditur, denotat; vel strictè prout intemperiem calidam primùm in corde excitatam &c. significat.

III. *Synonymia*. A *Paracelso* dicitur *Triduana*. *Sabinis* audit *purgamentum*, quod quæ defebuerunt, pura sint, vid. *Varro* 5. L. L. *Westfrisii* *Sanguipurgium*, Græcis πυρετός, quam ab igne & fervore nomenclaturam accepit, ὅταν θερμαίνεται πᾶν τὸ σῶμα καλεῖται τὸ πυρετός, inquit summus *Præceptor* 1. de morbis. Germanis Das Sieber. Nonnulli à contrario, à præcedente horrore vel rigore Das kalte Wehe appellant.

CAPVT SECVNDVM.

Definitionem realem pertractat.

ET hæc de ὀνοματολογία. Nunc ad πραγματολογίαν, ubi statim *realis* occurrit *definitio*, omnis enim, ut loquitur *Eloquentiæ Parens Cicerolibr. I. de offic.* quæ à ratione suscipitur de re aliqua institutio, debet à definitione proficisci, ut intelligatur quid sit id, de quo disputatur. Et *Aristot. poster. analyt. c. 3.* ὁ ὁρισμὸς ἔστι τῆς οὐσίας γνώρισμός, *definitio est id, quo essentia alicujus rei fit manifesta*. Definitur autem sequenti modo:

Febris tertiana intermittens est intemperies calida è corde in universum corpus diffusa, ex peculiari massa sanguinea diathesi, febrili fermento imprægnata, proveniens, tertio quo vis die circuitus accessionis & intermissionis habens, omnesq; ferè actiones ledens.

Varie dantur autorum opiniones de febris essentia atque natura, quas hic recensere operæ pretium esse non judicamus, cum apud *Dunc. Liddellum* l. i. de febr. abunde enumeratæ reperiantur. Placet verò nobis eam collocare in *intemperie calida è corde in corpus diffusa*, quam adesse probamus I. *Ratione*, delumpta (1.) ab *essentialiter omni febris inherentibus* (α) calore p. n. aucto, (β) pulsu naturali celeriori. II. *Essentialiter consequentibus*, ut actionibus tum vitalibus, tum animalibus & naturalibus manifestè læsis. Calorem enim nativus in tantam intemperiem est mutatus, ut in extraneam naturam & quasi igneam, ut loquitur *Galenus*, abeat, hincque actiones lædat.

CAPVT TERTIVM.

Subjectum investigat.

Sed ut febris hujus natura clarior evadat, agendum specialius eam investigemus, & primò quidem partem in ea affectam sive *subjectum*. Est autem illud *duplex*, vel *principale*, vel *minus principale* seu *adaquatum*. Hoc dicimus cum *Excell. Doctore Wedelio*, *Præceptore atque olim Hospite meo plurimum colendo*, primas vias, ventriculum intestina, mesenterium, & præprimis ductum lacteum chyloferum, pancreas, lienem &c. Hæ siquidem partes sunt quasi publica corporis sentina, in quam confluit, cumulatürque miasma illud febrile, quod postquam à Natura commodè subigi non potest, cum sanguine confunditur, atque dehinc, beneficio motus circularis, fonti seu principio caloris nativi communicatur, quò factò, Natura cum hoste isto peregrino in arenam descendit, id, quod sibi molestiam creat, expulsura; dum verò materiam peccantem expellere conatur, pulsus observatur solito celerior,

rior. *Illud sive principale* statuitur Cor. Nulla enim, inquit *Galenus l. de differ. febr.* febris generari potest, nisi cor primum incalascet, & *l. de Marasmo c. 1.* Totius corporis affectus fieri nequit, nisi animalis principium, cor, affectum fuerit. Hic calor in corde accensus postea in reliquas corporis partes per arterias venasque, promptius tamen per arterias, nisi impediatur, diffunditur. Patet id exemplo à statu naturali delumpto. Quoties enim cibus benè masticatus in chylum vertitur, qui postea per venas chyloferas, ductumque thoracicum officinæ sanguinis, cordi communicatur, toties una vel altera hora post cibationem elapsâ, citatiori motu cor fibratur, pulsusque suos auget. Quid impedit ergò quin concedamus, tantò majorem observari pulsus mutationem, quantò remotius à statu naturali distat id, quod cor ingreditur.

CAPVT QVARTVM.

Causam immediatam & mediatas proximiores scrutatur.

A Subjecto ad causas devenimus, quarum quam necessaria sit cognitio ad curandos morbos, ne Empiricorum more unâ fideiâ omnes dealbare videamur parietes, jam dudum *Aristoteles aurea in libr. physic. contenta sententia* innuit, in hæc erumpens verba: *si quis morborum causas cognoverit, valdè potens erit asferre, quæ corpori commodent, exactè nimirum ex contrariis perspectâ morborum naturâ.* Et in elegantissimâ sub Præsidio Viri Excellentissimi atque Experientissimi Dn. Dr. Strausii P. P. hæc in Alma Ludoviciana longè latèque famigeratissimi, Præceptoris, Fautoris, atque Promotoris mei omni observantia cultu summè de venerandi, nuper habitâ dissertatione de Necessaria morbi cogni-

duſ obtinet. Sic anni tempora etiam ſuum ſymbolum addunt. Ver enim licet inter anni tempora ſit ſaluberriſimum, ut ait *Hippocr. ſect. 3. aphor. 9.* ſuâ tamen non caret noxâ, dum humores putreſcentes in corpore humano movet, cum M. S. confundit, atque ad huiusmodi diatheſin febrilem diſponit.

(II.) *Cibus & potus quantitate vel qualitate* peccantes fomitem huic malo etiam ſubminiſtrare poterunt. Maxima enim ſanitatis pars eſt, inquit *Hippocr. Non ſatiari cibus.* Et vivitur exiguo melius, ceu canit *Claudianus.* Quamvis autem cibus & potus vitæ noſtræ ſint ſtipendia, atque mortalibus eſca debeatur, quâ cuncta decet renovando tueri; *quantitate* vero ſi aſſumantur juſto copioſiore, indebitè que ingerantur, fermentum ventriculi ſuperant, cruditates corporis adaugent, & pro M. S. varia diatheſi mox hanc, mox illam labem inducunt. *Non enim ſatietas, non fames, neq; aliud quicquam, quod Naturæ modum excedit, bonum,* inquit *Hippocr. aphor. 4. ſect. 2.* Ratione *qualitatis* autem peccant cibi viſcidi, glutinoſi, craſſi, piſces, caro vitulina, fructus horarii, tanquam ad fermentationem maximè apti, & huiusmodi ſimilia, quæ pravorum humorum apparatus inducendo, febribus anſam præbent. Sic *Kergerus* ex liberaliori eſu lactucæ Chylum fuiſſe factum craſſiorem: ab eſu verò naſturtii acriorem, obſervavit. Eadem incommoda & potus inferre poteſt. Ita vinum multo Sulphure imprægnatum, cereviſia non probè cocta & defæcata, ſuccus recens ex uvis expreſſus, quem muſtum vocamus, aliaque potus genera multis impuritatibus imprægnata, in M. S. turbas excitare, eâq; ad efferveſcendum aptiorem reddere valent. Non ſolum verò hæc potulenta *qualitate* peccantia Naturæ vim interunt, verum etiam vini generoſi uſus intempeſtivus & im-

& immoderatus idem efficit. Cerevisia quoque optimæ notæ, si justo largiori bibatur mensurâ, febrilem dispositionem accelerare valet.

(III.) *Motus & quies mediocritatis limites excedentes, malum.* Exercitia enim corporis validiora, præsertim ab assumpto cibo pleniori instituta, chylus crudior è ventriculo ut justo citius dilabatur, autores existunt, partesque excrementitias hinc cum M. S. per ductum thoracicum confundunt, spiritus magis exagitant, atque in flammæ quasi profilire faciunt. *Quieti* verò qui se dant, vitamque sedentariam transigunt, impeditam habent transpirationem, unde prohibita fuliginosa excrementa sanguini communicantur, quæ postmodum noviter accedentem chylum, ut in peiorem conditionem transmutent, satis apta sunt.

(IV.) *Somnus & vigilia utraque modum excedentia, malum,* inquit Hippocr. sect. 2. aphor. 3. & 51. sect. 7. aph. 71. Somnus limites mediocritatis non transgrediens, multa dispensat beneficia: sin vero ei justò diutiùs indulgeamus, corpus hebes & cacochymicum reddit, multorumque pravorum humorum autor existit, qui pro ratione putredini suæ convenienti hanc febrem inducunt. *Vigilia* nimix serum dissipant, calorem innatum debilitant, cruditates adaugent, sanguinem rarefaciunt, atque sic omninò fores febribus aperiunt.

(V.) *Excreta & retenta,* si p. n. se habent, etiam suum addunt ἐπιβάλλον μέρος. Sic mensium, vel hæmorrhoidum, vel alterius consuetæ evacuationis suppressiones, obortâ hinc corruptelâ, M. S. inficiunt, atque hinc tales in corpore turbas nullo movent negotio. Neominus eandem tragœdiam inducunt omnis generis excretiones immodicæ, Hæ enim calidis humoribus partim exagitatæ, partim calore

calore nativò debilitatò, dispositioni putridæ febrili an-
sam dare posse omninò existimamus.

(VI.) *Animi pathemata* quid præstare valeant, ne-
mini non notum est, modum quippe si excedunt, uti sunt
ira, invidia, tristitia, mæror &c. quæ immediatum in Spi-
ritus habent imperium, corpus valdè alterant. Sic ira san-
guinis excandescuntiam promover, atq; ad nervolas par-
tes protrudit. Et qui sunt biliosi, faciliùs præ aliis hoc ma-
lo corripuntur. Quia in omni ira sanguis quasi efferve-
scit atque tumultuatur, & ad partes impetuosè fertur.

Præter naturales sunt viscerum intemperies calida
eorumque ἀντιπαξία atque debilitas. Ex obstructione
venarum chyliferarum febres ortum ducere posse, no-
tat Willis tr. de feb. & ante laudatus D. Wedelius in Collegio
de febr.

CAPVT SEXTVM.

Differentias explanat.

Considerationem *causarum* nunc excipiunt *differenti-
æ*, quæ præcipuè desumuntur vel ratione *materiae*,
vel ratione *complicationis*. Ratione *materiae* alia est exqui-
sita & propriè dicta tertiana intermittens, alia improprie
& spuria. Differunt quoad variam sanguinis diathesin.
In illa sanguis magis est retorridus & acris, ideò multò
citius succum chylosum à cruditate versus adustionem
pervertit. Pro peculiari quoque *materiae* dispositione,
modoque substantiæ vario, febris hæc vel malignitate
caret, vel eam conjunctam habet. Quamvis enim ex se &
sua natura malignitatis expers sit, nihilominus tamen ob
humorum pravitatem & corruptelam à benignitate Na-
tura deflectit atque in deterius degenerat.

Tackenius, Svvalb, Sylvius, & alii acidum & alcali pro principiis statuentes, constituunt hujus febris differentias pro variis alcali & acidi, & utriusque qualitatuum gradibus, ita ut quo major ibi excessus peccat, febris exquisitior producat.

(II.) *Ratione complicationis*: Alia simplex est, alia composita. Simplex quæ simplicem naturam, similemque caloris formam obtinet; seu in qua unus saltem paroxysmus de tertio in tertium diem observatur; composita verò in qua plures obtingunt.

CAPVT SEPTIMUM.

Signa diagnostica aggreditur.

Quanquam febrem tertianam intermittentem ex data superius definitione aliquantisper cognoscere quis possit, quoniam verò methodica curatio accuratam morbi requirit cognitionem, proinde ut methodo consueta insistamus, neque Andabatarum ad morbi non cogniti cognitionem se accingentium more auram ferire videamur, ad diagnosin nos convertimus, siquidem juxta elegantissimam Alexandri Tralliani sententiam, ὁρθῆς θεραπείας πιδάλιον ἔστιν ἡ διάγνωσις *internotio rectæ curationis fundamentum est*. l. 9. cap. 1. Et quod l. 8. c. 9. monet, ὁ ἀγίστα γνῶς ἀγίστα θεραπεύει, *melius cognoscens, melius curat*. Tam facilis verò hujus febris definitio non est, atque eam de prædicat *Galen. l. 2. de causis symptom. c. 5. & 2. de differentiis febr. c. 3. & 1. ad Glaucon. c. 5.* in hæc erumpens. Qui ex iis, non primo statim morbi die agnoscit febrem tertianam exquisitam, fore non asinum Thessalium, sed lapidem, quin lapidem molarem. Plura enim signa cum aliis febribus habet communia, ea propter & multi egregii Medici

cognitione ad curandum, id sufficientissimè etiam demonstratur.

Cum autem difficilius sit, juxta *Galen. 2. de differ. febr. c. 11.* earum febrium, quæ per circuitus accessiones faciunt, invenire causam, quàm earum, quæ synochæ dicuntur: Eapropter veniam mihi polliceor, si forsitan cuiquam vilum fuerit, me in re tam obscura atque tot dissentientibus opinionibus involuta, ob imbecillitatem ingenii, à tramite veritatis aliquantum aberravisse.

Est autem causa vel *mediata* vel *immediata*.

Immediata est effervescentia, irritationem sanguinis in ipso corde excitans. Veteres accusarunt bilem putrescentem in venis subcutaneis magis aut minus superficialibus collectam, & de tertio in tertium diem calidam intemperiem accendentem; verum enim verò postquam circulatio sanguinis ab ingeniosissimo *Harveo* inventa fuit, hæc amplius sententia firmo stare talo nequit.

Chymici febres generari perhibent dum Sulphuri impuro & fœtido mucilagines ac Spiritus Salini Nitrosi permiscantur. Seu quando duo salia maximè activa, nempe acidum & urinosum invicem miscentur, quæ de hinc effervescentia calorem excitant, eumque vel intensiorem vel remissiorem, prout M. S. in qua fit fermentationis hicce motus, plus vel minus de particulis oleosis participat. Statis deinceps temporibus germinare incipit minera Nitrosi Sulphuris, & dum flores erumpunt acetosi, frigidi, coagulatur nonnihil sanguis, & membranae corporis humani sensiles vellicantur. Ex quarum vellicatione horrores, rigores, oscitationes, pandiculationes, & hujusmodi symptomata plura inducuntur. His denique floribus exhaustis, vapores & spiritus sequuntur Sulphurei seu pingues, qui calorem p. n. & reliqua febris tertianæ

symptomata inducunt, donec omnibus resolutis Naturæ quies concedatur, sed ob recidivæ metum plerumque suspecta.

Causa Mediatæ vel proximior est vel remotior. Quod illam attinet, acculanda venit vel ipsa peculiaris M.S. diathesis, quæ pro novæ materiæ morbificæ confusione mox paroxysmum infert, mox verò pro ejus difflatione ἀπυξία indulget. Oritur verò nova febrilis exacerbatio, quando succi nutritii seu chyli particulæ sanguini confusæ, ob debitæ πνευματώσεως defectum, in materiam fermentativam pervertuntur. Et, cum sanguis ad turgescentiam saturatus est, illicò insurgit, particularumq; in M.S. contentarum ingens fit exagitatio, donec tandem vel subactæ miscibiles reddantur, aut ex ipsis in subtilitatem redactis, quod heterogeneousum est, foras propellatur. Cujus consortio cum sanguis liberatur, sequitur denuo ἀπυξία & accessionis febrilis intermissio, de quo vid. Willis. tr. de febr. ut & Nobiliss. ante laudatus Wedelius Colleg. de febr. c. de febris tertiana: Priusquam verò ulterius progrediar, sub finem hujus capituli nonnullæ quæstiones movendæ veniunt (I.) unde eveniat, quod ejusmodi febres non uno absolvantur paroxysmo, sed sæpius recurrant, pluresque insultus febriles habeant?

(II.) Quæ causa, quod accessiones statis periodis, certisq; temporum intervallis redeant, idq; tam certò, ut αὐτόματα horologica exactius?

(III.) Quare febrium intermittentium periodi non sint unius generis & ejusdem distantia; quin aliæ quotidie, aliæ tertio, aliæ quarto, &c. die repetant?

In quæstione I. duo sunt attendenda:

(I.) Ipsa febris natura, quæ ita fert: Si enim unus tantummodò observaretur paroxysmus, tunc nullatenus

typum febris tertianæ exprimeret, sed ephemeræ.

(II.) Præsupponendū esse puto, fomitem quendam morbosum radicari in sanguine, qui uno insultu febrili totus ejici nequit, sed se habet instar fermenti successivè sese multiplicantis & paroxysmum semper novum inferentis.

Ad II. respondemus: Rationem commodiorem dari vix posse, quam quæ ab æquali mensura & modo, quo succus alibilis vel potius, uti nobis videtur, chylus, è visceribus sanguini in vasis confluio plerumque suppeditatur. Quamvis enim tam exactum pondus determinare velle, res sit difficilima, tamen æqualitatem hic præprimis, tum ratione assumptorum, tum ratione transmissi chyli attendendam esse, ei, cui probabile quid adferre animus est, extra dubium judico.

Ad III. Quod attinet, causam potissimum in diversam sanguinis constitutionem transferendam putamus, dum nimirum à debita temperie deflectens, pro particularum diversitate in diathesin modò acrem, modò acidam, aut austera pervertitur; Hinc enim pro dictæ constitutionis varietate chylus recenter advectus plus aut minus à maturatione desciscit, & in materiam citius aut tardius fermentescere aptam commutatur; quâ de re plura apud laudatum Villisium legi poterunt.

CAPUT QUINTUM.

Causas mediatas remotiores considerat.

E Nucleatâ febris tertianæ intermittentis causâ immediate, mediatis quæ proximioribus, ad remotas evolvendas nunc labor noster dirigitur. Ex autem sunt vel naturales, vel non naturales, vel præter naturales. Ex naturalium classe eminet (I.) Temperamentum sanguineum. Hoc quamvis

Naturæ nostræ sit convenientissimum, quamdiu calidum & humidum ritè inter se sunt combinata; quamprimùm tamen caliditas prædominatur humiditati, tunc M. S. plus satis aeris, fervida ac retorrída fit, succusq; chylosus, qui è comestis crudus infertur, non ritè subigitur & maturatur, sed plurimum ejus in materiam Nitro Sulphuream pervertitur, quâ sanguinea massa instar cerevisiæ novellæ utribus inclusæ effervescentiam de tertio in tertium diem concipit, videatur *Franc. Piens tr. de febr. c. XI.* Viscerum intemperies etiam suum symbolum conferre potest: Sic calida & sicca hepatis intemperies chylum sensim ita accendunt ac fermentant, ut in biliosas acres & Sulphureas particulas, imò in ipsum febrile fermentum abeant vid. *River. prax. med. libr. XVII. c. 3. de febre intermittente.*

(II.) *Habitus corporis* densus facilè vacillare, integritatem suam amittere, sicque multis morbis fores aperire potest: Dum enim fuliginosa excrementa propter impeditam transpirationem foras eliminari nequeunt, particulis, quæ abundant, igneis, ad intemperiem febrilem corpus disponere facilimè possunt.

(III.) *Ætas* quoq; non nihil hic præstat. Quamvis enim hæc febris nulli pareat ætati, juvenili tamen præprijis insidias struit, quia hac in ætate legitimam victus rationem parum religiosè observare consuevimus.

(IV.) *Sexum* masculinum præ sequiori hoc malò tentari, practicum est observatio.

(II.) *Ex rebus non naturalibus* haud ultimas ducit

(I.) *Æris* constitutio calidior. Ea enim pulmones inspiratione dum ingreditur, vel quatenus corporis nostri superficiem ambit & in cutis poros se insinuat, ad excitandam in M. S. intemperiem febrilem magnum pondus ob-

Medici in hâc dignoscendâ primo insultus die decipiuntur.

Desumuntur autem signa diagnostica hujus febris (I.) ἀπὸ τῶν ἐνέοντων κατὰ τὸν τῆς ἐσίας λόγον *ab essentialiter inhaerentibus*. Ubi (α) occurrit quod quovis die tertio invasione nova affligat (β) quod, ut loquitur *Sennertus l. 2. c. XVII. de febr.* cum vehementi rigore, carnem quasi pungente incipiat, cujus causam statuimus duplicem; quarum una est ipsa sanguinis circulatio impedita. Cor enim à materia peccante dum obruitur, minus liberè calorem in singulas corporis partes distribuit, unde fit ut juxta *Harveum* sanguis quasi figatur, vel ut *Hippocr. l. de morbis c. 22.* vult, coaguletur. Altera est succi nutritii dispositio, prout enim materia chylosa vel acrior vel viscidior (quæ à Natura subigi non potest, seu ut loquitur *Helmont. l. de febr.* quæ non statim fit volabilis & transvolabilis) sanguini accedit, ita etiam in vapores resolvitur, qui dein corpus, & in specie panniculum carnosum vellicant. (γ) quod calor subsequatur multus, acris, & mordax, isque aliquando mitior, aliquando autem vehementior.

(II.) Ab essentialiter consequentibus. Pulsus ingruente paroxysmo parvus, debilis ac tardus, eò verò discussio, mox vehemens, velox, inæqualis observatur, qui in declinatione ferè ad statum naturalem redit. In principio vel augmento paroxysmi oritur vomitus biliosus, in incremento calor adeò auctus adest, ut mordax ac acris deprehendatur. Succedit capitis dolor vehemens, vigiliæ, imò sæpè deliria, sitis magna, oris amaritudo, appetitus dejectio, & interdum in epilepticis motus convulsivi. Et sicut vomitus hanc febrem antecedit, ita sudor in fine eam sequitur. Urina in quibusdam est subruffa & subflava, in quibusdam calore saturato & veluti flammeo imbuta,

buta, consistentia mediocris, contenta interdum adsunt, nonnunquam verò desunt; ubi mox apparet nubecula, vel enæorema album, febrem arguit brevem, & ultra quartum paroxysmum non progressuram; quæ verò hæc phænomena conjuncta non habet, & calore rubicundo saturata est, sanguinis aflationem & intemperiem nimis ad ustam innuere videtur, & ad septimum usque circuitum extenditur, si sc. sit legitima, & tunc paroxysmi ordine quodam vel anticipant aut postponunt. Quod si verò paroxysmi eadem horâ invadant, notha est, morbusque longus significatur. *Hippocr. aphor. 3. l. 4. Sennert. Willisius, & Piens. l. c.* Quod si malignitas unâ latuerit, ea statim in morbi principio supervenient symptomata, quæ tum insolenti gravitate, tum jacturâ virium, ultra quam hujus febris aliâs natura infert, præcipiti, malum morem, ut vocant, haut obscure manifestabunt.

CAPUT OCTAVUM.

Signa prognostica examinat.

Generale de febribus intermittentibus prognosticū est *Hippocr. 4. aphor. 43.* οἱ πυρετοὶ ὀκότες μὴ διαλείποντες ὅτ' ἐκ τῆς ἰχυρότεροι γίνονται, μᾶλλον ἐπικίνδυνοι. Ὅτ' ὡς δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνει, ὅτι ἀκίνδυνοι. Quæcunque febres non intermittentes tertio die fortiores fiunt, magis periculosa sunt: Quocunque autem modo intermiserint, periculum abesse significant. *Et 1. Epidem. 8.* quo exquisitior, eo salutarior est hæc febris, nec ulla ratione sui lethalis. Hinc etiam levissima & mitissima dicitur. *1. ad Glaucon. 8.* Et quæ legitimæ sunt, ut *Hipp. 4. aph. 59.* αἰτ' κρίνονται ἐν ἑπτὰ περιόδοις τὸ μακρότατον, septenis ad summū circuitibus judicantur. Id verò intelligendum est, si nullus error vel ab ægro aut

aut à Medico, qui forsitan fermenti focum negligit, committatur. Nam ut docet Trallianus, si malè curantur, redduntur insanabiles, cujus rei exemplum proponit *Galen. 1. ad Glaucon. cap. 9.* ubi refert quendam depravato judicio balneis usum, extenuato corporis habitu, in tabem lethalem incidisse, videatur & *Ludov. Mercatus de febr. c. 6.* qui experientia sibi compertum esse scribit, etiam tertianas nonnunquam periculo non carere, & febres intermittentes inopinatò ægros non paucos è medio sustulisse. Pari- ter id affirmat *Riverius prax. med. l. XVII. c. 3.* Interdum etiam tertiana epidemica est, quæ nec sexui, nec ætati, nec temperamento ulli parçit, maximè tamen biliosos corripiens, quod observavit *Minadous 1. de febr. malignis cap. 16.* Cui assentit *Casp. Hoffman. tr. de febr. c. 56. p. 336. & D. Wed. Collegio de febr. c. de tertiana intermittente.* Tertianæ nothæ, inquit *Sennert. l. 2. de febr. c. 18.* ut sunt frequentiores, ita sunt periculosiores. Intervallum enim plerumque est brevius, unde ægri magis affliguntur; Et exquisita facilius à Natura vinci potest, quam spuria; siquidem in hac bilis & pituitæ commixtio difficilius negotium faceffit, utpotè quæ contrariam subministrant indicationem. Bilis enim refrigerantia & humectantia, pituita verò calefacientia & exsiccantia requirit. Id ipsum in Natura etiam contingit, ubi idem calor aptus non est ad subigendam illam febri- lem materiam, quæ planè est diversæ conditionis & tem- periei, quod testantur, *Sennert. & Piens l. c.* Nec hic nos ferit *Galenus 2. prognost. text. 8.* inquiens: Pejores affecti- ones esse, quæ oriuntur ab humore sincero, quam quæ à mixto. Hoc enim intelligendum venit tantum de sym- ptomatibus, quæ mitiora sunt in tertiana notha, quam in purâ, vid. *Avicenna c. de tertiana notha.* Si urina subflava fuerit & mediocriter crassa, & paulo post vel nebulam al-

bam vel enæorema bonum habuerit, quartum non ex-
 dit circuitum. Nebula alba certissimum est futuræ criseos
 indicium, scribit *Hippocr. aph. 71. l. 4. & Galen. 2. de crisibus*
subdit omnium febrium simplicissima est, quæ habet ex-
 quisitæ tertianæ indicia, & hypostasim albam, levem &
 æqualem, hæc enim tertium paroxysmum non transcen-
 dit. Labiorum & narium exulcerationes febris finem si-
 gnificant 6. *Epidem. sect. 8. aphor. 41.* quamvis hoc non
 semper verum sit, nonnunquam enim cum labiis exulce-
 rosis pertinacior etiam resistit, & non nihil contagii vel
 pravi miasmatis subesse in M. S. innuit, quod in corpore
 solet recrudesce, novosque inferre paroxysmos, mox
 tamen cessantes. Sic istius febris longitudinem & brevi-
 tatem cognoscimus ex accidentibus & paroxysmis. Si
 primus paroxysmus tertianæ fuerit levior, secundus for-
 tior, tertius adhuc vehementior, quartus in quo status,
 omniū vehementissimus, & postmodum iterum per gra-
 dus remiserit, septimum paroxysmum non transcendit.
 Sin autem secunda in accessione omnia fuerint fortiora,
 & in tertio incipiant remittere, quarto finietur. Sin autem
 hæc omnia secus se habeant, malum est. *Altimarus* statuit
 febrem tertianam acutam esse, quod repugnat sententiæ
Hippocr. & Galen. Est enim morbus acutus non tantum
 qui brevis est, & celeriter sua tempora percurrit, sed qui
 periculosus simul est & gravissima conjuncta habet sym-
 ptomata, quod tertianæ non competit, quæ in se est secu-
 rissima & mitissima; sin verò diu duret, facile ægrum ad
 hydropem, tumorem lienis &c. disponere potest. Breves
 etiam & securæ solent esse febres intermittentes inquit
River. l. c. si bonus sit totius corporis habitus; si viscera be-
 nè sint affecta; si ver aut æstas adsit; si æger non multo uta-
 tur alimento &c. Inedia enim sola non rarò corrigit ex-
 cedens

cedens vitium & febrem tollit, qualia exempla passim occurrunt apud autores practicos. Icterus etiam interdum supervenire solet intermittentibus: Hic si accidat die critico, bonus est, sin verò mox in principio superveniat, aut cum malis symptomatibus, malum signum est.

CAPVT NONVM.

Methodum medendi proponit.

PRæcipua Medici dignitas cum dependeat à methodica & artificiosa medicamentorum applicatione, restat ut perpensis iis, quæ ad cognitionem hujus febris facere possunt, ad curationem rectè instituendam omnes ingeni & artis vires jungamus & accommodemus. Methodica autem curatio, si citò, tutò, ac jucundè peragi debet, juxta *Galen. 2. M. M. 6. 7.* indicationibus absolvi-
tur; quarum alia *Curatoria*, alia *Præservatoria*, alia *vitalis* est, quibus singulis conveniens remediorum materia ex artis præscripto subministranda est, cum non verbis sed herbis cuique istarum latis fiat.

Curatoria igitur morbum auferendum esse admonet, non neglectâ tamen & posthabitâ causâ proximâ, quippe quæ, ut præsentem paroxysmum fovet, ita factâ sui ablatione, imminuit, imò tollit.

Præservatoria, quæ extra paroxysmum peragenda sunt, docet, monetque ut morbi minera extirpetur, & materia febrilis è corpore, absque fomite residuo & recidivæ metus, eradicetur, ne malum sub favillis gliscens latius serpat, tyrannidemque inchoatam ulterius exerceat. *Præservatoria* hæc, licet ratione finis communis, qui est curatio, etiam *curatoria* dici posset, cum omnia in methodo medendi ad curationem dirigantur; Tamen ratione finis

ne finis proprii peculiare habet nomen, de quo *Sennere. Instit. l. 5. p. 2. s. 1. c. 2. de Indicantibus* consuli potest. *Symptomata* in se spectata cum sint res p.n. & non nunquam etiam, ob sui vehementiam, causæ rationem induant, morbos augeant, viresque dejiciant, non rarò sui ablationem per convenientia remedia indicant. *Vitalis* denique quæ à viribus desumitur, non minoris ponderis, imò omnium prima, ut inquit *Galen. 9. M. M. c. 13.* est indicatio. Hæc enim pro earum tutela sedulas agit excubias, & non solum requirit ut ægri vires tum per *alimenta* convenientia & *εὐπεπτα*, verum etiam per *medicamenta* appropriata integras conservemus.

CAPVT DECIMVM.

Chirurgica præsidia monstrat.

AB illis inchoandum est quorum Natura sibi prima postulat remedia. Cum verò nec febrem, nec humorem putrescentem auferre valeamus, nisi sublati illorum causis, quas effectrices absque evacuatione demere possibile non est, ea propter (I.) ex *chirurgico fonte* generosa quæ se offerant remedia, non neglecto tamen circumstantiarum pondere, in arcopagum producemus. Quæstio verò hic incidit, *liceat V. S. hoc in morbo administrare, nec ne?*

Negantium partem ructur *Helmont. qui libr. de febribus c. 4.* in Scholas Galenicorum acriter invehitur, & uti in omnibus febribus, ita & in tertiana intermittente phlebotomiam tanquam inutilem rejicit. In eundem fere scopum collimant *Paulus, Aetius, Sylvius*, & alii plures, qui rarò in febribus intermittentibus V. S. admittendam esse docent. Ipse etiam Princeps Medicinæ *Galen.* non paucos reddi-

reddidit dubios, dum I. ad *Glaucōn. c. 9.* ubi de curatione febris tertianæ exquisitæ agit, V. S. nullam fecit mentionem, cujus tamen postea in curatione tertianæ nothæ meminit. Unde quidam autoritate Galeni ducti, in tertiana intermittente verâ V. S. omittendam esse monuerunt. Alii verò eandem admittentes, varias subnexerunt causas, ob quas *Galenus V. S.* non meminerit, inter quos præprimis est *Altimarus*, qui nodum hunc soluturus, à *Galeno* omissum esse V. S. præsidium scribit, tanquam notum & explicatum in universali methodo: Cum ipse *Galen. l. II. M. M.* expressis verbis scribat, saluberrimum esse in febribus venam incidere non continuis modò, verùm etiam aliis omnibus, quas putrescens humor concitat, ubi nec ætas, nec vires prohibent. Eam verò commendasse in nothâ propterea, quod dubitare quispiam, an in nothâ conveniat obmisionem humoris pituitosi, potuisset. Et quo quæso jure nothâ V. S. potius requirat quam exquisita? Id sane non fit ratione pituitæ, hæc enim V. S. non postulat; Neque ratione sanguinis inflammati; cùm in exquisita multò vehementius quam in nothâ, Massa sanguinis accensa deprehendatur. Prudentiâ tamen Medici opus est, nec adeo facilem esse convenit in effundendo pretiosissimo thesauro vitæ, cum sexcentas tertianas absque ulla sanguinis evacuatione curatas esse, experientiæ fide constet. Quare nî sanguis vel quantitate peccet, unde metus alicujus incendii, vel impetuosa defluxio ex magnâ & molestâ cordis irritatione ac humorum fermentatione in hanc vel illam partem timenda sit: vel qualitate, ratione scil. particularum fervidarum Sulphurearum quæ valdè urgent, febrisq; continuæ, aut inflammationis alicujus visceris periculum inferunt, non facilè in usum vocandam V. S. esse, cum doctioribus judico.

Cucurbitula scarificatae tanquam V. S. vicariae nonnunquam etiam applicari possunt, praesertim in iis qui a sensibiliore evacuatione sanguinis abhorrent, & quibus aliud obstaculum, V. S. dissuadens, praecordia occupat. Hae enim tum calorem sanguinis ventilant, tum etiam fermentum febrile quodammodo educendo immi-
nuunt.

Friktiones quatenus poros cutis aperiunt, ad fuliginosorum excrementorum discussionem aptae natae sunt, unde paroxysmorum insultus mitigantur, & corpus perspirabile redditur.

CAPVT VNDECIMUM.

Pharmaciam subministrat.

VIdendum nunc quid auxilii *pharmacia* è divite penu suo nobis promittat: Offert verò remedia tum *evacu-
uantia*, tum *alterantia*. Sub *evacuantiis* comprehendimus *vomitoria purgantia, sudorifera, & diuretica*. Sub *alterantibus* verò, *refrigerantia, attenuantia, incidentia & roborantia* &c. De *vomitoriis* quae valde commendantur à *Galenò, Aetio, Paulo, & aliis pluribus*, primò hîc agemus. Hæc, nî alia contraindicantia adsint, in principio morbi praesertim ubi ex ventriculi vitio febres foveantur, aut vitiosi humores, tanquam producta febrilia, à sanguine per fermentationem separati, ad ventriculum relegantur, imprimis si nausea, ructus, aut anxietates praecordia urgeant methodicè usurpata, magni praesidii spem pollicentur. Juvant verò non quod ab his fermentum febrile immediate extirpetur, sed quod per accidens id fiat, quatenus partim causa febrilis occasionalis quodammodo subducitur, & ventriculus à sarcina sua liberatur & expurgatur,
ut co-

ut coctio prima melius perficiatur, indeque chylus nutritius pro materia sanguinis purior suppeditetur, tùm quatenus particulas acidas pituitosas, biliosas & calidas è vicinis locis copiosè exprimendo, illas vias & meatus inaniunt, ut exinde istæ particulæ à massa sanguineâ plenius elutrientur, adeoque sanguis à recrementis salis, sulphuris & bilis adusti depuretur; partim etiam, quatenus ad stimulationem unius, alterum æque pronum ac vicinum unà exturbatur, vid. *Helmont. de febr. c. 14. thes. 3. Frieder. Hoffmann M. M. l. 1. c. 9.* ubi agit de Vomitoriis, *Thomas Willis de febr. c. 3. & Piens. l. c.* Ex vomitoriorum genere se se offerunt sequentia, quæ vel die intermissionis vel quod *Piens* approbare videtur instante paroxysmo propinanda.

℞. Rad. asar. subtiliter pulveris. ʒß.

Tartar. emet. Mynsicht. gr. ij.

elæosach. anis. gr. vj. M. f. pulvis.

℞. Sal. Tartar. vomit. ʒß

Tartar. emetic. gumm. gutt. ppt. ana. gr. ij.

elæosach. citr. gr. v. M. f. pulv.

℞. Aq. benedict. Ruland. ʒß

Mannæ vomit. ʒß.

Syrup. corallor. Q. ʒß.

M. f. potio.

S. Brech-Träncklein auff imahl.

℞. Rad. asar. ʒjß.

flor. genist. pij.

Sem. raphan. genistæ ana ʒj.

Coq. c. s. q. Aq. comm. ad 3. part. consumpt.

colatur. ℞. ʒiij. adde

oxymel. simpl. syrup. de peto ana. ʒß. M.

D

℞. Rad.

℞. Tartar. emetic. Mynsicht. gr. ij.

MP. aloetic.

extr. rad. alar. ana. gr. iij.

Misce fiant pilulæ N. XV.

Humores verò excrementitii, vitiosi & sulphurei, ipsi incendio febrili pabulum suppeditantes, si versus inferius orificium ventriculi, intestini, mesenterium, aut alterius partis in ventre inferiori contentæ structuram hæreant, purgantibus commodius, præprimis si materia appareat fluxilis, & coctionis signa adsint, evacuari possunt: Hæc enim bilem è vasis felleis, & consequenter ex cruoris massa ubertim emulgent, & proritando exprimunt. Cavendum tamen sedulò, ne cathartica nimis vehementia & calida in auxilium vocemus, qualia sunt diagrydiata, quæ propter vehementem calorem bilem movent, & sic ægrotantem facillimè in febrem continuam præcipitem dare possunt, hinc rectè *Averrhoes 7. colleg. XI.* usum scammonii prohibet, quia, quantumvis rectè corrigatur, tamen partibus principibus nocet, vires debilitat, febrilemque calorem & siccitatem auget. Ipsum rhabbarum, in substantia assumptum, quibusdam etiam in febribus à bile oriundis, suspectum audit, quia partes ejus igneæ, aëreæ, Sulphureæ, sanguini commistæ, massam cruoris subtilizando, atque particulas ad fermentationem proclives variè expandendo, adhuc tumultuosiores reddunt. Arbitror tamen non adeò magnum periculum hinc extimescendum esse, vel facile, si in infuso propinetur, evitari posse. Blandiora itaque Cathartica, quæ in principio & die intermissionis usurpari tutò possunt, seligenda veniunt, quorum formulas nonnullas in exemplum adducemus.

℞. Decoct. tamarind. & rad. cichor. c. lero. lact. ℥ijß
 extract. rhabarb. ℥ß. Specier. dialenæ Montagn. ℥j.
 pulv. febrif. Mynsicht. ℥ß. crem. Tartar. ℥j.
 Syrup. de cichor. cum rhabarb. ℥j. M. f. potio.

℞. Rad. asar. ℥ij. petrosel. cichor. ana ℥ß.
 herb. card. bened. pilosell. scabios. ana. Mß.
 flor. centaur. minor. pij. borrag. bugloss. ana pj.
 fol. senæ s. st. ℥iij. rhabarb. elect. ℥jß.
 Tartar. crud. ℥j.

Infunde per noctem in s. q. leri lact. caprin. manè ebulli-
 ant parum, colat. & ℥iij adde
 Syrup. de cichor. c. rheo ℥j, vel rosar. vel violar. solutiv. q. s.
 Misce pro potione.

℞. Conserv. rosar. de fumar. ana ℥j.
 pulpæ tamarind. ℥ß. extract. rhabarb. ℥ß.
 pulv. Comitis de Harvich ℥ij.
 crem. Tartar. gr. viij. ol. cinam. gtt. ij.
 M. S. **Purgirender Rosen-Zucker auffimahl.**

℞. Syrup. rosar. solutiv. de cichor. c. rhabarb. an. ℥ß.
 pulv. vegetab. laxativ. Rolfinc. gr. XV.
 febrifug. Sennert. ℥iijß.

elæosach. fœnic. gr. vj. M. S. **Purgirender Safft.**

Quid autem si materia peccans adeò sit tenax ac viscida,
 ut nulli cedat purganti? Tunc talia quæ humores attenu-
 ant, atque fluxiles reddunt, præmitti debent, in quem
 finem.

℞. Radic. cichor. taraxic. ana ℥vj.
 herb. chamœmel. capill. vener. hepatic. nob. ana Mj.
 hyssop. flor. 4. cord. ana. p. j. sem. 4. frigid. major,
 ana ℥ß,
 ex incis. & mixtis fiat coctio.

Colatur. ℞. ℥jx, adde

syrup. acetos. s. oxymel. simpl. ana ℥j.

spir. vitriol. gtt. xx.

M. f. Decoct. pro 3. dosibus.

℞. Aq. plantag. cichor. ana. ℥iiij.

syrup. acetos. acetosell. ana. ℥j.

Spiritus aperit. Penot. ℥jss.

succi citr. ribes ana ℥ii.

M. f. præparirender Zulep.

Clysteres ut in omnibus febribus maximè commendantur, ita & in tertianis intermittentibus laude sua non carent, licet ab ægris plerumque ægrè admittantur.

℞. Rad. alth. malv. lil. albor. ana. ℥ss.

herb. 5. aperient. centaur. minor. scord.

flor. rapl. barbat. chamœmel. ana. M. ss.

sem. lin. ℥iiij. foen. græc. ℥ij. carui, foenic. ana. ℥ss.

Coq. in s. q. aq. simpl.

Colat. ℞. ℥b. j. in qua dissolv.

cassia pro clyster. mellis violat. ana ℥j.

elect. diacathol. ℥ss. vitell. ovor. N. i.

M. f. Clyster.

Diuretica etiam commodè in usum vocari possunt; hæc enim non solum humores excretioni aptos reddunt, & ad attenuationem, atque fermenti febrilis per urinas expulsionem aliquid faciunt, sed & sanguinem fundendo, & visuâ materiam morbificam veluti præcipitando secernunt, abstersivam reddunt, Naturamq; ac viarum organa ad excretionem exstimulant, vid. *Galen. 5. simpl. 22.*

℞. Rad. gram. petrosel. capill. vener. asparag. ana. ℥j.

plantag. acetos. ana. ℥ss.

herb. absinth. melilot. ana. M. ss. Capill. vener. Mj.

coq.

Coq. in l. q. seri lactis, propinetur cyathus unus, dilutus
syrupo de duabus radicibus ℥j.

Spirit. vitriol. gtt. iij. l. q. f.

℞. Sem. 4. frigid. major. ana ℥jss.

violar. urtic. ana ℥j. citr. exc. ℥j.

F. l. a. Emulsio cum aq. gramin. petrosel. & fragor.

f. q. adde ocul. 69. præp. ℥j.

M. detur ad vitrum.

S. Urin treibende Mixtur auff 2 mahl.

Sudorifera quantum hic valeant, vel Natura ipsa nos in-
formare videtur, quæ sponte sua in fine paroxysmi in dia-
phoresin terminatur, quapropter Medicus Naturæ mi-
nister eam quoq; imitari debet: Adhibeat verò talia, quæ
fermentum febrile corrigendi, istudq; per sudorem ex-
pellendi, vim habeant.

℞. Aq. Card. bened. flor. sambuc. ana. ℥jss.

theriac. simpl. ℥vj. specier. febrif. croll. ℥j.

Spiritus Sulphur. per campan. gtt. vj.

M. S. **Urin treibende Mixtur.**

℞. Aq. centaur. min. ℥ijss Sal. card. bened. ℥ss.

ocul. 69. ppt. gr. ℥j.

syrup. de card. bened. ℥ss. M. F. potio.

℞. Antimon. diaphor. ℥ss. pulv. panon. ℥j

Sal. card. benedict. fumar. ana. gr. v.

volat. *ci. C. C. ana. gr. iij.

M. detur ad chartam. S. **Schwitzpulver.**

℞. C. C. philos. ppt. ℥jss. ocul. 69. ppt. ℥j.

Sal. card. bened. absinth. ana. gr. v. prunell. gr. iij.

M. f. pulvis.

℞. **Essent.**

℞. Essent. sudoris. Excell. Dni D. Strausii ℥ij.
 Spiritus theriacal. ℥j. Antim. diaphor. gr. v.
 Aq. fl. sambuc. ℥ij. cinam. ℥j
 Julep. rosar. q. l. Misce.

℞. arcan. duplic. Mynsicht. ℥j.
 Sal. absinth. ℥ss.
 laud. opiat. gr. j.
 M, detur ante paroxysmum in vino absinth.

Pertinet etiam huc potio febrifuga Crollii, quam deprecatur *River. cent. 1. observ. 22. & 26. centur. 4. observ. 2. 12. & 25.*

Nec alterantia minoris volunt haberi æstimationis dum enim refrigerando calorem febrilem imminuunt, sanguinis fermentationem, ejusque effervescentiam impediunt.

℞. aq. acetos. acetosell. borrag. bugloss. ana. ℥iij.
 syrup. acetosit. citr. berber. flor. rhæad. ana. ℥ss.
 succi citr. recensiter expressi ℥j. Misce F. Julep.

℞. aq. cord. frigid. H. S. ℥ijss. rosar. ℥jss. flor. 4. cord. ℥ss.
 Spiritus Sal. *c. ℥j.
 syrup. acetosell. q. s. ad gratiam. M. F. Julep.

Pro confortatione.

℞. Essent. absinth. card. bened. centaur. min. ana. ℥ss.
 elix. propr. ℥j. Spiritus Sal. *c. ℥j.

M. S. Stärkende Magen-Essent des Tages zweymahl.
 dos. gtt. IX.

Succus

Succus absinthii etiam egregiè prodest ad ʒi. vel ij, iij, in vino calido exhibitus *vid. Ruland. in thesaur.*

Pilulæ sequentes quoq; maximè commendantur.

℞. extr. absinth. centaur. minor. gentian. theriac. ana. gr. v. olei destill. caryophyll. gtt. j. vel ij.

M. f. pilulæ N. XX. assumantur ante paroxysm.

vel ℞. extr. gent. centaur. min. fumar. card. bened. ana ʒss. flor. Sal. *c. gr. iij. c. elix. propr. Paracels. in compl.

F. l. a. pilul. N. 40.

S. Sieber, Pillen auff 3 mahl.

A nonnullis etiam magni habetur *cortex peruvianus*, *China China* dictus, qui pulverisatus, & vino infusus, bis vel ter ante paroxysmum assumi jubetur, hæc tamen cum cautela, ut æger post ejus usum denuò purgetur. Si febres intermittentes fuerint malignæ, tunc alexipharmaca; sin scorbuticæ, antiscorbutica intermiscenda sunt, sin autem fuerint chronicæ, viscerum habenda venit ratio, probeque Medicus, an æger sit spleneticus, an verò hypochondriacus? considerare debet.

Externa etiam pro varia Medici intentione adhiberi possunt. Si respiratio difficilis adsit, hysterica vel hypochondriaca passio &c. tunc pro earum levamine conveniunt linimenta, item emplastrum de tacamahaca maxatum c. ol. succini, vel de ladano Craton. c. balsamo peruviano inunctum. Commendatur pariter emplastr. Strobelbergeri ex terebinthina, araneis vivis, telis aranearum, & Sale *co paratum, atque pulsibus applicatum. Ad restringendum *calorem* febrilem nonnulli adhibent plantis pedum radic. raphani contusi cum modico aceto, Sale, & s. q. fermenti. *Cordi* admovent, si calor urgeat, epithemata ex aqua rosar. acetos. bugloss. &c. cum speciebus pro epithemate cordis temperatis, quibus si neces-

sum fuerit, acetum rosaceum, camphora, aliaque addi possunt. Empirica remedia similiter nonnunquam in usum vocantur. Huc pertinent etiam amuleta:
℞. Theriac ʒß. camphor. gr. vj. pulv. fol. diptamn. alb. rad. carlin. ana gr. iv. extr. croc. gr. iij.

M. includantur sacco, qui de collo suspendatur.
 Plura de *amuletis* videantur apud *Herman. Grube comment. de arcan. Med. non arcanis, c. 3. sectione 1. p. 52. & seq.*

CAPVT DVODECIMVM.

Diætam ordinat.

TAndem etiam accurata victus ratio hâc in febrî observanda venit; sæpe enim solo illius moderamine febricitantes curati fuere. Sit itaque *cibus* tenuis, refrigerans, humectans, atque *ὑποπνικτός*, nec æger plus assumat, quam Naturæ ejus convenit, & vires ferunt; Fames enim hujus ægritudinis optimum est remedium, & à victu partiori febrilis accessio ultra tempus consuetum sæpè protelatur, inquit *Piens l. c.* Exhibendus autem est extra paroxysmum, nisi virium ratio, spirituum dissolutio, & imminens syncope contrarium suadeant, ut habet *Galen. 10. M. M. c. 5.* Abstineatur à dulcibus, Salsis, acribus, & pinguibus, quæ facillimè in bilem degenerant, majoremque fermentationem sanguini conciliant.

Potus sit cerevisia tenuis, cui C. C. ustum indi vel aliquot guttulæ Spiritus vitriol. vel Salis affundi possunt. Aqua hordei parata cum refrigerantibus commendatur. Vinum, materiâ concoctâ, non est improbandum, sit tamen tenue, aquosum &c. de quo videatur. *Tirellus l. 2. hist. vini & febr. c. 30.*

Aër sit temperatus, purus; sin verò caliginosus, cras-
 su

lus aut nebulosus fuerit, arte corrigatur.

Somnus qui sanguinis fervorem temperat, longior concedatur. Vigiliæ verò crebriores, cum sanguinis motum concitatioem reddant, particulasque in M. S. fermentationi aptas magis mobiles reddant, nocent, adeoq; emulsionibus hypnoticis somnus conciliandus tunc venit.

Alvus sit aperta: sin munere suo non ritè fungatur, Clystere aut suppositorio emolliatur.

Quies præ motu eligatur, quò continuatâ diaphoresi corpus in expulsiōe miasmatis febrilis non impediatur.

Animi pathemata quantum in corpus nostrum valeant, in recensione causarum delineavimus, quapropter ulteriori supersedentes labore auream ubique mediocritatem observandam commendamus, sicq; tandem Deo Ter Optimo Maximo immensas pro sua gratia gratias agentes, huic exercitio coronidem imponimus.

C O R O L L A R I A.

I.

Dubium est inter Philosophos, anne forma sit nobilior composito.

II.

Sunt qui statuunt Medicinam esse partem Anthropologia, sed falsum.

III.

Sententia Fabri vera non est, ubi statuit molam fieri à solo semine muliebri per insomnia ad uterum delato.

IV.

Vt pullus generatur ex ovo Gallina, ita, juxta Harveum homo ex ovo humano.

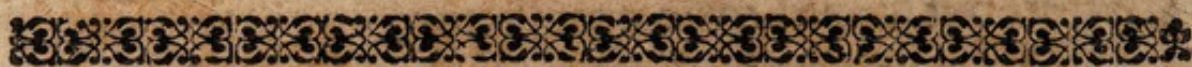
Salia non agunt, nisi resoluta.

VI.

Saccum pancreaticum cum bile excrementitia commixtum effervescentiam efficere, credibile non est.

VII.

Ut societates cerevisia inter hostes bonæ valetudinis referuntur: ita & usus fumi Tabacini noxius judicatur.

Quemlibet Fortunæ suæ esse Fabrum, vel Tuo, **CLARISSIME SCHMIDI**, comprobas exemplo. Postquam in Officinam literariam superiorem prodiisti, egregiè prius deposito in Ludo Illustri tirocinio, quàm sedulum in poliendo Ingenio, quàm industrium in limando Mentis acumine, quàm impigram in levigando Intellectu, uno verbo, quàm vigilantem in fabricanda Tua Fortuna **TE** gesseris, norunt Mecum, omnes, quorum lateribus & in Patria, & in Alieno solo adhæsis indivulsus comes, loquuntur subsellia, testantur Cathedræ, fatentur Auditoria. Quæ fabrica, quod ve opus hinc exurget, nunc experieris. De Optima, quam **TIBI** fabricasti fortuna & Summis, quos hætenus unice in votis habuisti Honoribus noli dubitare. Talem namque operam tale opus consequitur. Gratulor hinc de feliciter superatis laboribus Academicis, & gradu qui sudore acquisitus **TE** expectat, utque deinceps florentissimam ac opulentissimam etiam in Praxi, nec non futura Familia **TIBI** fabrices Fortunam serio & ex animo apprecor

MICHAEL Heiland D.
Prof. Ordinarius & p. t. Rector.